

Juni 2017

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området *SE0540312 Stenhusgården-Bondegården- Prästebolet*

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000 - områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitat-direktiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livs-miljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och natur- typer, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har till kommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Jenny Wendel

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0540312 Stenhusgården-Bondegården-Prästebolet

Kommun: Falköping

Områdets totala areal: 7 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-03-08

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-06-16

Markägarförhållanden:

Privata

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2004-04-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6210 - Kalkgräsmarker

6510 - Slätterängar i låglandet

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

I Natura 2000-området är de prioriterade bevarandevärdena naturtypen kalkgräsmarker med sin örtrika stäppartade torrängsflora.

Motivering:

Den variant av naturtypen kalkgräsmarker som finns i området förekommer endast i Falbygden och i Ätradalen. Området är mycket artrikt och har flera rödlistade arter, bl.a. de mycket hotade arterna fjädergräs, drakblomma och smalbladig lungört.

Prioriterade åtgärder:

- Hävd med bete, slätter eller slätter med efterbete.

- Området bör omfattas av åtagandeplan för betesmarker och slåtterängar med särskild skötsel eller av ett skötselavtal.

Beskrivning av området

Området som ligger 13 km sydost om Falköping består av 5 delområden. Systemet med grusåsar och stäppartade torrängar sträcker sig från Vartofta-Åsaka kyrkby i riktning VSV fram mot Åtrans gamla åfåra. Åsen är en utpräglad Falbygdsås med delvis välutvecklad örtrik torrängsflora med arter som t.ex. brudbröd, bockrot, backklöver, darrgräs, fältvädd, färgmåra, gullviva, praktbrunört, rödkämpar, vildlin och ängshavre. Östra delen av området, Prästebolet (Stipakullen), avsattes som naturminne 1934 och naturreservat 2011 är lokal för bland annat fjädergräs, drakblomma, smalbladig lungört och praktbrunört med flera exklusiva torrängsarter. Fjärilsfaunan på grusåsen är rik med arter som luktgräsfjäril, kamgräsfjäril, puktörneblåvingen och slåttergräsfjäril.

Området är till stor del öppet med spridda träd och buskar som oxel, rönn, körsbär, ask, tall, en och nypon. I den västra delen finns mer igenvuxna partier med träd och enbuskar.

Resterna av en låg stenmur finns kvar uppe på åsryggen, i öster har denna tidigare utgjort gräns mellan Prästebolet och Bondegården. Mitt i området finns ett mindre, tyvärr ohävdad, Natura 2000-område, Åsaka Bondegården.

I västra delområdets östra kant finns en äldre husbehovstäkt som idag inte används.

Historisk markanvändning:

Den örtrika stäppartade torrängen har uppkommit inte bara som ett resultat av markförhållandena utan kanske främst på grund av hävden som under lång tid påverkat vegetationen och dess sammansättning. I Vartofta-Åsaka brukades marken i tresåde (före laga skifte), vilket innebar att åkern trädades vart tredje år och djuren släpptes då in för att beta på trädan. Eftersom åsarna låg i åkergärdet blev det ett tidigt betespåsläpp under trädesåret. De år då säd odlades på åkern (år två och tre) togs höet på åsarna troligen tillvara med slåtter och efterbete, alternativt enbart bete framåt höstkanten. Det innebar ett sent betespåsläpp två år av tre, vilket säkerligen gynnat beteskänsliga arter som drakblomma, smalbladig lungört och trollsmultron. Buskar och träd hölls undan och användes till stängselvirke och ved på det trädfattiga Falbygden.

Området ligger inom riksintresse för naturvård.

Utvecklingsmark:

0,45 hektar av Natura 2000-området är klassad som utvecklingsmark med målnaturtyp 6210.

Vad kan påverka negativt

- Alla typer av exploateringsföretag, byggnation, grävning, schaktning, dikning och upplag etc. i eller i direkt anslutning till området kan förstöra eller skada naturtyper. Antingen som en direkt effekt eller genom anläggningsarbetet.
- För intensivt bete när blomningen är som störst. Det kan leda till att växterna inte hinner blomma och sätta frö, vilket på sikt utarmar floran.
- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag kan påverka naturtypen negativt.
- Spridning av kemikalier som bekämpningsmedel och växtnäringssämnen, gödsel gödsel (förutom från betande djur) samt stödutfodring och sambete med vall kan påverka artsammansättningen negativt. Vid slåtter leder även utebliven höbärgning till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.

- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar kan påverka florans negativt.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan och bör därför endast användas vid behov.
- För naturtypen främmande arter kan påverka konkurrensförhållanden, predationstryck och orsaka sjukdomar.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken). Om en verksamhet/åtgärd påverkar ett Natura 2000-område så kan denna vara tillståndspflichtig även om den utförs utanför Natura 2000-området.

Förutom Natura 2000-bestämmelserna omfattas bara det östligaste delområdet av något områdesskydd (naturreservat). Övriga delområden bör omfattas av åtagandeplan för betesmarker och slåtterängar med särskild skötsel eller av ett skötselavtal. Åtagandeplaner finns både för Stenhusgården-Bondegården och Prästebolet (t.o.m. 2020). År 2017 ingår även stora delar av området i åtgärdsprogrammet för stäppartade torrängar.

- Hävd med bete, slåtter eller slåtter med efterbete beroende på vilka arter som ska prioriteras på Stenhusgården och Bondegården. Vid bete är det viktigt att det bara betas på sommarhalvåret. Vid slåtter är det viktigt att den görs på sensommaren med skärande redskap som lie eller motormanuell slåtterbalk. Höet får ligga kvar och fröa av sig ett par dagar innan det förs bort. Skötseln på torrängarna kan eventuellt vissa år kompletteras med bränning tidigt på våren för att minska förnaansamlingen.
- Årligt sent bete av Prästebolet (Stipakullen) tills resultat av testskötsel finns (se nedan). För att fjädergräset ska överleva och kunna föröka sig kan det på våren vara bra att kratta bort mossor runt plantorna samt att rycka bort krisslor.
- Ta fram en skötselplan för naturreservatet Stipakullen.
- Fortsätta utreda möjligheten att göra reservat av hela området.

Övrigt:

- Hur skötseln av de områden med fjädergräs ska bedrivas är i dagsläget inte helt klart. Test av ny skötsel pågår i Nolgården-Näs och om fjädergräset svarar positivt där så är det troligt att samma skötsel kommer bedrivas på Prästebolet.
- När det gäller skötsel som ska gynna drakblomma så pågår studier sedan 2009 på Stockholms Universitet.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6210 - Kalkgräsmarker

Areal: 1,9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 3 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen utgör ungefär hälften av Natura 2000-områdets yta och består av ett flertal mycket artrika torrängsåsar. I södra delen av det största delområdet växer mycket rikligt med den typiska arten sommarfibbla. Andra typiska arter som finns i området är bl.a. ängshavre, klasefibbla, backklöver, rödkämpar, trollsmultron, rödkämpar, backklöver, jungfrulin och vildlin. De fridlysta arterna backsippa och gullviva finns också.

Största delen av naturtypen är välhävdad men bitvis växer en del krissla vilket tyder på svagare hävd.

Prästebolet, delområdet längst i öster, som sedan 2011 är naturreservat (Stipakullen) har en mycket artrik och unik flora. Typiska arter som finns är bl.a. smörbollor, rödkämpar och gullviva. Även ett flertal rödlistade arter finns, bl.a. backklöver, drakblomma, fjädergräs och smalbladig lungört.

Generell beskrivning:

Torra till friska, hävdpräglade kalkrika gräsmarker nedanför trädgränsen ofta med ett mycket stort inslag av örter. Naturtypen har utvecklats genom långs hävdkontinuitet men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Ibland kan dessa marker vara viktiga orkidèlokaler (6211). Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Typiska arter för naturtypen är bl.a. kärllväxterna spåtistel, låsbräken, trollsmultron, käringtand, ängshavre, jungfrulin och fjärilarna mindre blåvinge, skogsvisslare och silversmygare.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen av Kalkgräsmarker (6210) ska vara minst 3 hektar. Regelbunden hävd genom bete (ej vintertid), eller slåtter och efterbete ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. gammalt fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut.

Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi och näringsstatusen i marken ska vara naturlig.

Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Igenväxningsvegetation, vedartad eller örtartad, ska inte förekomma mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma.

Enstaka värdefulla träd, t.ex. bärande och blommande träd, hålträd, hagmarksträd, gamla träd etc. ska förekomma. Enstaka värdefulla buskar t.ex. bärande och blommande buskar, snår och brynbildande buskar ska förekomma. Enstaka fysiska strukturer i form av stenvmurar, odlingsrösen etc. ska förekomma.

Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara naturlig/karakteristisk för naturtypen.

Typiska kärllväxter som ängshavre, klasefibbla, backklöver, rödkämpar, trollsmultron, rödkämpar, backklöver, jungfrulin och vildlin ska förekomma. Smalbladig lungört,

drakblomma och fjädergräs ska förekomma i ett livskraftigt bestånd. Typiska fjärilsarter ska förekomma. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska förnygra sig.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen är gynnsamt i vissa delar men riskerar att försämrans om hävden upphör. I de delar där tillståndet är något sämre krävs bättre hävd för att uppnå gynnsamt bevarandetillstånd.

6510 - Slåtterängar i låglandet

Areal: 0,55 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen bör utgå ur bevarandeplanen.

Bevarandemål

Naturtypen bör utgå ur bevarandeplanen.

Bevarandetillstånd

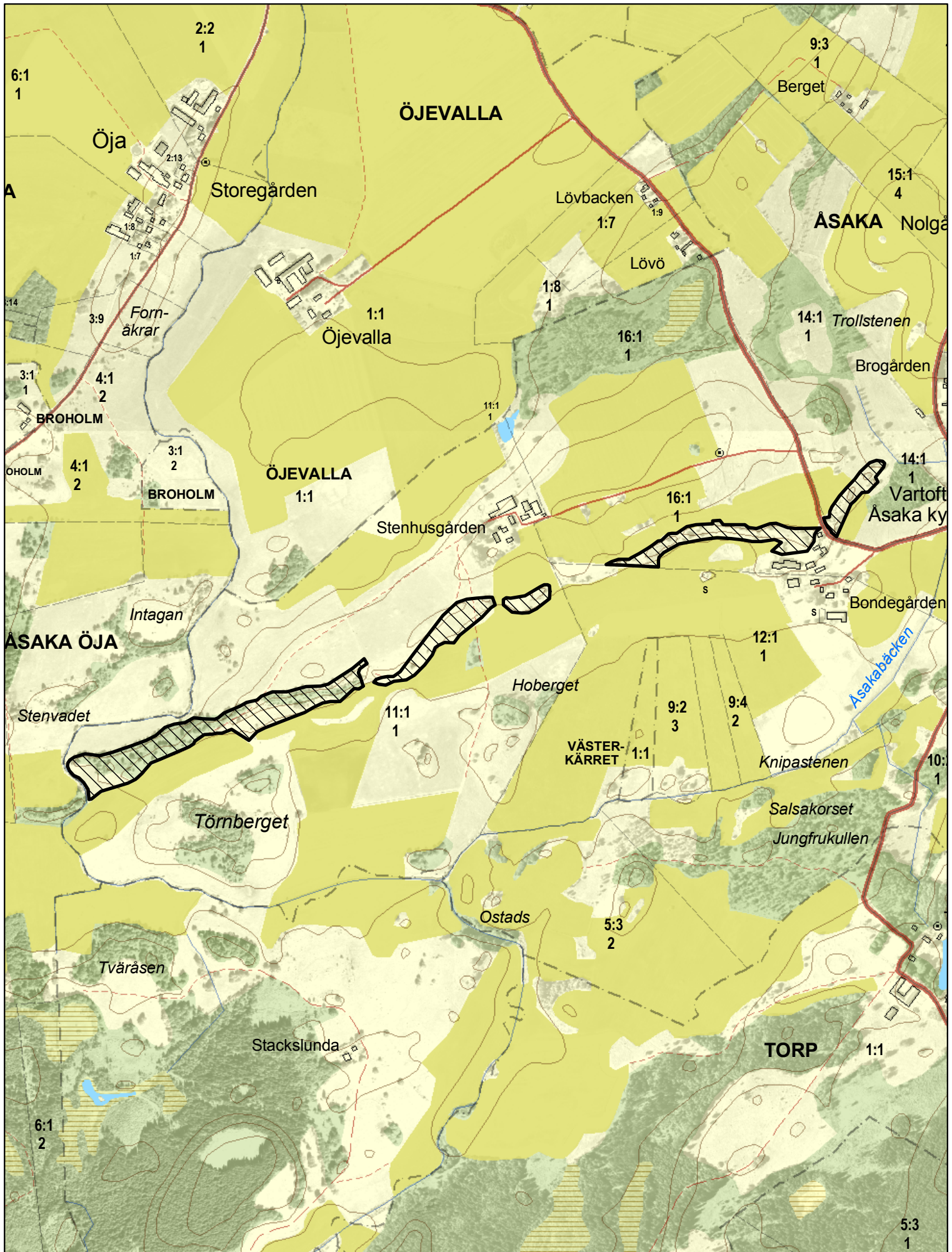
Naturtypen bör utgå ur bevarandeplanen.

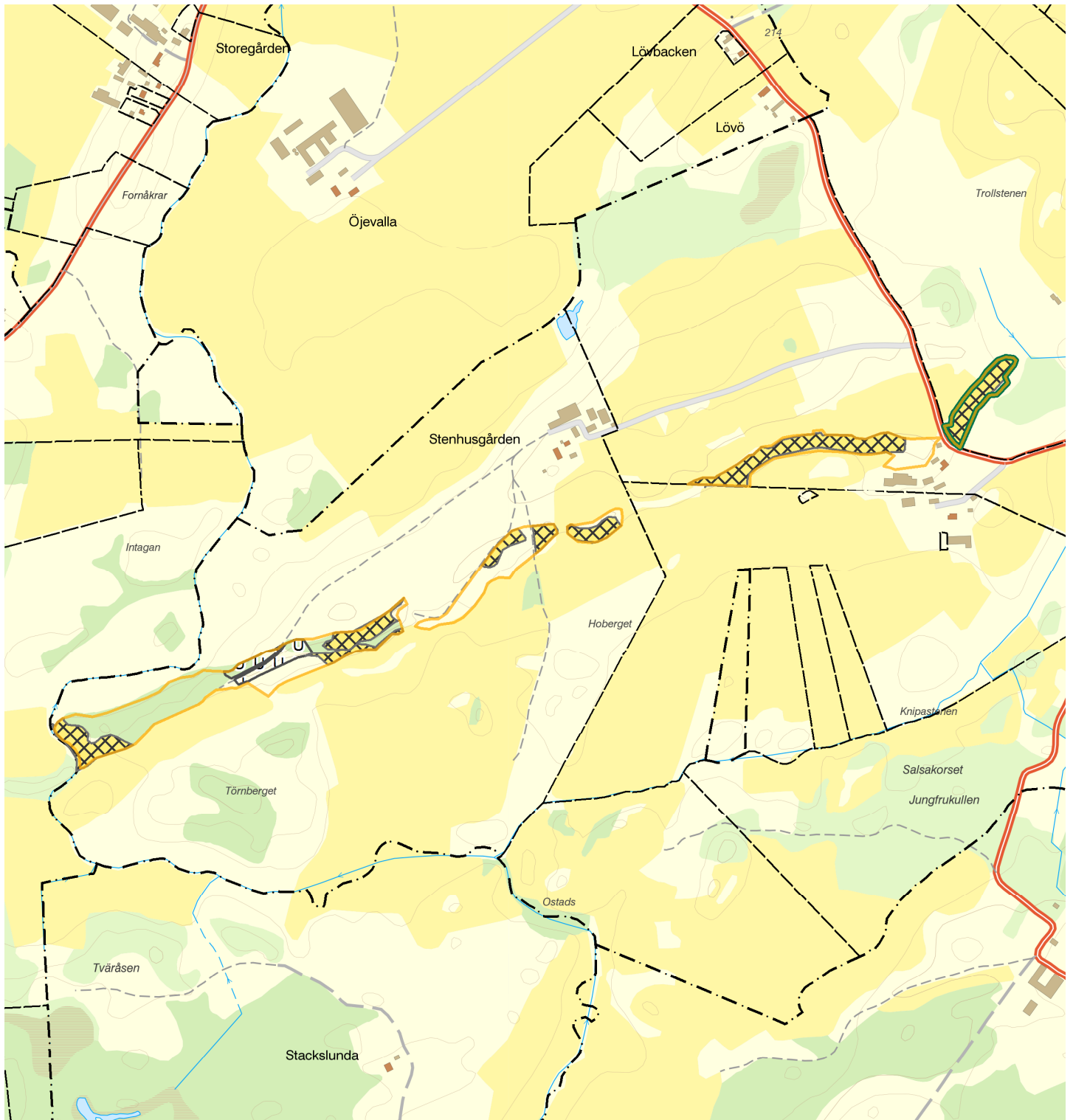
Dokumentation

- Artportalen. ArtDatabanken SLU. www.artportalen.se. Uttag 2016-06.
- Jordbruksverket. Ängs- och betesmarksinventeringen 2002 - 2004. Objektrapporter.
- Länsstyrelsen Skaraborg, 1994/19. Ängs- och hagmarker i Falköpings kommun
- Länsstyrelsen Skaraborg, 1994. Bertilsson, A. Drakblomma
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 1998:44 Claesson, I.: Torrängar i Ätradalen
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 1999:3. Sundh, L.: Miljöövervakning av örtrika torrängar i Skaraborg 1998.
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 2003:5. Sundh, L.: Örtrika torrängar i Ätradalen år 2002.
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 2003:55. Sundh, L. Örtrika torrängar på Falbygden år 2003 samt några i Ätradalen.
- Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Natura-2000/. 2016-06.

Bilagor

1. Natura 2000-områdets avgränsning
2. Naturtypskarta

**Natura 2000-naturtypskarta,
Stenhusgården-Bondegården-Prästebolet SE0540312
Falköpings kommun**

- Natura 2000
Habitatdirektivet
- Naturreservat

- 6210 - Kalkgräsmarker
- Utvecklingsmark